

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

СТАНОВИЩЕ

От: доц д-р Таня Алъошева Вазова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, направление 3.4. *Социални дейности*, научна специалност „Социални политики за възрастни и стари хора“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и организация на труда“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Ивелина Славова Чакалова

Тема на дисертационния труд: „Социален одит на социалните предприятия“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1140/28.04.2026 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Ивелина Славова Чакалова се е обучавала по докторска програма „Икономика и организация на труда“ към катедра „Човешки ресурси и социална защита“ на Общикономическия факултет на УНСС, професионално направление 3.8. Икономика. Обучението е проведено в задочна форма (държавна поръчка) под научното ръководство на проф. д-р Мирослава Пейчева. Процедурата по предварително обсъждане и насочване на дисертационния труд за защита е реализирана с решение на Катедрен съвет на катедра „Човешки ресурси и социална защита“ (Протокол № 11/20.04.2026 г.) и на Факултетен съвет на Общикономическия факултет (Протокол № 5/21.04.2026 г.). Публичната защита е насрочена за 16.06.2026 г. от 10.00 ч. в зала 2032-А на УНСС.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с общ обем от 165 страници и притежава ясно изразена и логически последователна структура — увод, три глави, заключение, формулирани научни и научно-приложни приноси, списък на използваната литература и три приложения. Изложението е онагледено с 20 таблици и 23 фигури. Списъкът на използваната литература включва 53 заглавия на български и чужд език, както и интернет източници, което свидетелства за добро познаване на съвременната научна продукция по темата и за умение за работа със специализирана литература на различни езици.

Актуалността на темата е безспорна и е убедително обоснована. Социалното предприемачество се утвърждава като значим инструмент за постигане на целите на устойчивото развитие, но измерването на реалното социално въздействие на социалните предприятия остава слабо разработено както в научно, така и в нормативно отношение. В българския контекст социалният одит на социалните

предприятия е доброволен, прилага се рядко и обикновено еднократно, а научната литература обвързваща понятията „социален одит“ и „социално предприятие“ е крайно ограничена. Това определя търсенето на систематичен инструментариум за независима оценка на степента на изпълнение на социалните цели като ясно изразена научна и практическа потребност.

Целта на труда е прецизно формулирана: да се разработи и апробира модел за социален одит на социалните предприятия, който да осигурява систематична и обективна оценка на степента на изпълнение на техните социални цели и да създава методическа основа за последващо проследяване и измерване на напредъка във времето. За постигането ѝ са поставени девет конкретни и взаимно свързани задачи — от изследване на теоретичните основи и нормативната уредба, през сравнителен анализ на регулаторната рамка в България, Дания и Румъния и анкетно проучване на нагласите, до разработване и апробиране на модела и формулиране на изводи и препоръки.

Обект на изследването са социалните цели на социалните предприятия и механизмите за тяхното осъществяване, а предмет — социалният одит, разглеждан като инструмент за дефиниране, изпълнение и проследяване на постигането на тези цели и за повишаване на прозрачността, отчетността и социалната ефективност. Основната теза — че системното прилагане на социален одит има потенциала да бъде инструмент за проследяване на социалните резултати, за повишаване на прозрачността, за укрепване на доверието на заинтересованите страни и за намаляване на риска от злоупотреби — е ясно заявена и последователно защитавана в хода на изложението.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В методологическо отношение трудът се основава на издържан интердисциплинарен подход, който съчетава теоретични и емпирични методи. Прилагат се анализ и синтез, критичен преглед на научната литература, изследване на политики и нормативни документи, сравнителен анализ на добри практики, както и емпирични методи — анкетно проучване, полуструктурирани интервюта и апробация на разработения модел в реална организационна среда. Този инструментариум е адекватен на целта и задачите и осигурява необходимото съчетание между концептуална обосновааност и практическа приложимост.

Първа глава представя задълбочен обзор на научната литература и законодателството в областта. Систематизирани са теоретичните интерпретации и дефиниции на социалния одит, неговата класификация, принципи и нормативна уредба, включително в контекста на европейската директива за надлежна проверка. Анализирани са същностните характеристики на социалното предприятие и регулаторните рамки в САЩ, в редица европейски страни и в България, като е представен и сравнителен анализ на регулаторната рамка и механизмите за контрол в България, Дания и Румъния.

Втора глава съдържа основния научно-приложен резултат — разработването на авторски модел за социален одит на социалните предприятия. Моделът отчита хибридната природа на тези организации и необходимостта от едновременно измерване на икономическите резултати и социалното въздействие. Той интегрира процесуално-оперативна рамка с три фази (подготовка, провеждане, приключване) и индикаторна система, структурирана в четири тематични области — социално въздействие, социална ангажираност и участие, заетост и подкрепа, управление и прозрачност. Особено ценно е въвеждането на унифицирана петстепенна скала и на композитен индекс на социално представяне, при коректното методологическо уточнение, че индексът не замества, а допълва качествения анализ и експертната преценка. Логично надграждане е предложеният цикличен (итеративен) вариант на модела, който позволява проследяване на напредъка във времето и е съвместим с международните практики за отчитане на въздействието.

Трета глава представя резултатите от емпиричната работа. Проведено е анкетно проучване, насочено към всички действащи социални предприятия (193 предприятия от регистъра на МТСП), при коректно отчитане на ограничения брой получени отговори. Моделът е апробиран в три социални предприятия, като при третото приложение са въведени стандартизирани измервателни инструменти (въпросници за качество на живот, социална интеграция и удовлетвореност на служителите), което представлява съзнателна стъпка към повишаване на надеждността и съпоставимостта на данните. Получените резултати потвърждават функционалността и приложимостта на модела и обосновават основната теза на труда. Поставените цел и задачи следва да се приемат за изпълнени.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Формулираните седем приноса са коректно изведени и отговарят на действителното съдържание на труда. Като най-съществени могат да бъдат откροени следните:

- Разработен е цялостен авторски модел за социален одит на социалните предприятия, който интегрира процесуална рамка и индикаторна система и позволява комплексна оценка на степента на изпълнение на социалните цели. Това е основният научно-приложен принос на труда.
- Създадена е система от индикатори, структурирани в четири тематични области, съчетаваща количествени и качествени показатели, която позволява систематично измерване на напредъка по постигане на социалните цели.
- Предложена е методика за оценка на социалното въздействие чрез унифицирана петстепенна скала и формиране на композитен индекс, осигуряваща съпоставимост между отделни отчетни периоди и проследяване на динамиката.
- Извършен е сравнителен анализ на регулаторната рамка и механизмите за контрол върху социалните предприятия в България, Румъния и Дания, чрез който е аргументирана ролята на социалния одит като инструмент за прозрачност и контрол.

- Моделът е апробиран в реална организационна среда (три социални предприятия), което придава на резултатите практическа потвърденост, а на труда — приложна стойност.

Приносите имат както научен (адаптиране на одитната методология към спецификата на социалните предприятия), така и подчертано научно-приложен характер (готов за използване инструментариум). Те представляват реален принос към сравнително слабо разработена област в българската икономическа наука.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертационния труд има научни публикации, които отразяват основните постановки и резултати от изследването. Публикациите кореспондират със съдържанието на труда и осигуряват необходимата апробация на резултатите пред научната общност.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията и коректно отразява структурата, основното съдържание, методологията и приносите на дисертационния труд. Той дава ясна представа за извършеното изследване и за постигнатите научни и научно-приложни резултати.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Няма критични бележки. Направените препоръки имат препоръчителен характер и са насочени към бъдещото развитие на изследването:

- Апробацията е извършена предимно дистанционно (видео разговори и имейл кореспонденция) и е частична, което при по нататъшни изследвания се препоръчва да бъде допълнено с присъствено наблюдение на работната среда.

В тази връзка може да бъде формулиран следният въпрос:

- Как предложеният модел би могъл да бъде институционализиран в българския контекст — като доброволен или като задължителен инструмент — и каква би била връзката му със Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика?

8. Заключение

Дисертационният труд на тема „Социален одит на социалните предприятия“ представлява завършено, самостоятелно и актуално научно изследване с ясно изразени научни и научно-приложни приноси. Той отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото прилагане и на Правилника за развитие на академичния състав на УНСС за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Въз основа на гореизложеното давам своята положителна оценка и убедено гласувам „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Ивелина Славова Чакалова по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и организация на труда“.

Дата: 4.06.2026 г.
гр. София

Подпис:

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMICS

OPINION

From: *Assoc. Prof. Dr Tanya Aloycheva Vazova, Plovdiv University “Paisii Hilendarski”, Field 3.4. Social Activities, Research Specialisation “Social Policies for Adults and the Elderly”*

Re: Dissertation for the award of the educational and scientific degree of **“Doctor”** in professional field 3.8. Economics, doctoral programme “Economics and Labour Organisation” at the University of National and World Economy.

Author of the dissertation: Ivelina Slavova Chakalova

Thesis topic: “Social Audit of Social Enterprises”

Reason for submitting this opinion: membership of the academic panel for the defence of the doctoral thesis, in accordance with Order No. 1140 of 28 April 2026 issued by the Rector of the University of National and World Economy.

9. Information about the doctoral candidate

Ivelina Slavova Chakalova studied on the PhD programme in ‘Economics and Labour Organisation’ at the Department of Human Resources and Social Protection, Faculty of General Economics, UNWE, under professional field 3.8. Economics. The programme was undertaken on a part-time basis (state-funded) under the academic supervision of Prof. Dr Miroslava Peicheva. The procedure for the preliminary discussion and guidance of the doctoral thesis for defence was carried out by decision of the Departmental Council of the Department of Human Resources and Social Protection (Minutes No. 11/20 April 2026) and the Faculty Council of the Faculty of General Economics (Minutes No. 5/21 April 2026). The public defence is scheduled for 16 June 2026 at 10.00 am in Room 2032-A at UNWE.

10. General description of the thesis

The thesis comprises a total of 165 pages and has a clearly defined and logically consistent structure — an introduction, three chapters, a conclusion, a summary of scientific and applied scientific contributions, a bibliography and three appendices. The text is illustrated with 20 tables and 23 figures. The list of references includes 53 titles in Bulgarian and foreign languages, as well as online sources, which demonstrates a good knowledge of contemporary scientific output on the subject and the ability to work with specialist literature in various languages.

The relevance of this topic is undeniable and well-founded. Social entrepreneurship is establishing itself as a significant tool for achieving sustainable development goals, but the measurement of the actual social impact of social enterprises remains underdeveloped in both academic and regulatory terms. In the Bulgarian context, social auditing of social enterprises is voluntary, rarely applied and usually a one-off exercise, whilst the academic literature linking the concepts of ‘social audit’ and ‘social enterprise’ is extremely limited.

This establishes the demand for a systematic toolkit for the independent assessment of the degree to which social objectives are being met as a clearly expressed scientific and practical need.

The aim of this study is clearly defined: to develop and test a model for the social audit of social enterprises, which will ensure a systematic and objective assessment of the extent to which their social objectives are being met, and to establish a methodological framework for subsequent monitoring and measurement of progress over time. To achieve this, nine specific and interrelated tasks have been set — ranging from research into the theoretical foundations and regulatory framework, through a comparative analysis of the regulatory framework in Bulgaria, Denmark and Romania and a survey of attitudes, to the development and testing of the model and the formulation of conclusions and recommendations.

The focus of the study is on the social objectives of social enterprises and the mechanisms for achieving them, whilst the subject is social auditing, viewed as a tool for defining, implementing and monitoring the achievement of these objectives, and for enhancing transparency, accountability and social effectiveness. The main thesis—that the systematic application of social auditing has the potential to serve as a tool for monitoring social outcomes, enhancing transparency, strengthening stakeholder trust and reducing the risk of abuse—is clearly stated and consistently defended throughout the exposition.

11. Assessment of the scientific and applied scientific results obtained

Methodologically, the study is based on a well-founded interdisciplinary approach that combines theoretical and empirical methods. It employs analysis and synthesis, a critical review of the scientific literature, an examination of policies and regulatory documents, a comparative analysis of good practices, as well as empirical methods — a questionnaire survey, semi-structured interviews and the testing of the developed model in a real organisational environment. This toolkit is appropriate to the aim and objectives and ensures the necessary balance between conceptual soundness and practical applicability.

Chapter One provides an in-depth review of the academic literature and legislation in this field. It systematises the theoretical interpretations and definitions of social auditing, its classification, principles and regulatory framework, including in the context of the European Due Diligence Directive. The essential characteristics of the social enterprise and the regulatory frameworks in the USA, in a number of European countries and in Bulgaria are analysed, and a comparative analysis of the regulatory framework and control mechanisms in Bulgaria, Denmark and Romania is presented.

Chapter Two presents the main scientific and applied finding: the development of an original model for the social audit of social enterprises. The model takes into account the hybrid nature of these organisations and the need to measure both economic performance and social impact simultaneously. It integrates a three-phase procedural and operational framework (preparation, implementation, closure) and an indicator system structured across four thematic areas — social impact, social engagement and participation, employment and support, and governance and transparency. Particularly valuable is the introduction of a standardised five-point scale and a composite social performance index, with the

methodological clarification that the index does not replace but complements qualitative analysis and expert judgement. A logical extension is the proposed cyclical (iterative) version of the model, which allows progress to be tracked over time and is compatible with international practices for impact reporting.

Chapter Three presents the results of the empirical research. A questionnaire survey was conducted targeting all active social enterprises (193 enterprises from the MLSP register), whilst taking due account of the limited number of responses received. The model was tested in three social enterprises, with standardised measurement tools (questionnaires on quality of life, social integration and employee satisfaction) introduced in the third application, representing a deliberate step towards enhancing the reliability and comparability of the data. The results obtained confirm the functionality and applicability of the model and substantiate the main thesis of the study. The stated aim and objectives should be considered achieved.

12. Assessment of the scientific and applied scientific contributions

The seven contributions identified are correctly presented and correspond to the actual content of the work. The following can be highlighted as the most significant:

- A comprehensive, original model for the social audit of social enterprises has been developed, which integrates a procedural framework and an indicator system and allows for a comprehensive assessment of the degree to which social objectives are being met. This is the main scientific and applied contribution of the work.
- A system of indicators has been developed, organised into four thematic areas and combining quantitative and qualitative measures, which enables the systematic measurement of progress towards achieving social objectives.
- A methodology has been proposed for assessing social impact using a standardised five-point scale and the formation of a composite index, ensuring comparability between individual reporting periods and the tracking of trends.
- A comparative analysis has been carried out of the regulatory framework and control mechanisms governing social enterprises in Bulgaria, Romania and Denmark, which demonstrates the role of social auditing as a tool for transparency and control.
- The model has been tested in a real organisational setting (three social enterprises), which lends practical validity to the results and applied value to the work.

The contributions are both academic (adapting the audit methodology to the specific nature of social enterprises) and distinctly applied (a ready-to-use toolkit). They represent a genuine contribution to a relatively under-researched area of Bulgarian economic science.

13. Evaluation of the publications related to the thesis

There are academic publications on the subject of the thesis that reflect the main propositions and results of the research. The publications correspond to the content of the thesis and provide the necessary validation of the results before the academic community.

14. Assessment of the abstract

The abstract has been prepared in accordance with the requirements and accurately reflects the structure, main content, methodology and contributions of the thesis. It provides

a clear overview of the research carried out and the scientific and applied scientific results achieved.

15. Critical comments, recommendations and questions

There are no critical comments. The recommendations made are of an advisory nature and are aimed at the future development of the research:

- The fieldwork was conducted primarily remotely (via video calls and email correspondence) and is incomplete; for further research, it is recommended that this be supplemented with on-site observation of the working environment.

In this regard, the following question may be posed:

- How could the proposed model be institutionalised in the Bulgarian context — as a voluntary or mandatory instrument — and what would be its relationship with the Law on Social and Solidarity Economy Enterprises?

16. Conclusion

The doctoral thesis entitled ‘Social Audit of Social Enterprises’ constitutes a comprehensive, independent and up-to-date piece of academic research with clearly defined academic and applied contributions. It meets the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation, and the Regulations on the Development of Academic Staff at the University of National and World Economy for the award of the educational and scientific degree of “Doctor”.

I give my positive assessment for the award of the academic and scientific degree of ‘Doctor’ to Ivelina Slavova Chakalova in the professional field 3.8. Economics, doctoral programme ‘Economics and Labour Organisation’.

Date: 4 June 2026
Sofia

Signature: